

Ampt Epe

oudheidkundige Vereniging Gemeente Epe

juli 1963, no. 2

Verschipt onregelmatig

Apeldoorn, hooge vest;
Vaassen, kraaiennest;
Epe is 'n stad;
Heerde is nog wat;
Oene is 'n moddergat.

(Veluws kinderversje van 1885).

"AMPT EPE"

Oudheidkundige Vereniging gemeente Epe

redactie : A.N. Paasman,
Weemeweg 6,
Epe.

sekretariaat: G. ter Braak,
Stationsstr. 33,
Epe.

voorzitter : G.S. van Lohuizen,
Beekstr. 22,
Epe.

BIJ HET TWEEDE NUMMER.

De vorm.

Alle begin is moeilijk. Ons eerste nummer is dan ook niet zonder moeilijkheden verschenen en het draagt daarvan duidelijke sporen: typefouten en vooral indelingsfouten. Over deze laatste categorie fouten schreef het Gelders Oudheidkundig Contactbericht van maart 1963: "Een opmerking: het verdient geen aanbeveling, artikelen te vervolgen op voorafgaande, nog niet gevulde bladzijden; dat werkt verwarrend. In deze vorm lijkt het blaadje wel wat op een puzzelblad." Terecht! Hiermede is de redactie, die alleen de verantwoording heeft voor de copie en niet voor de technische uitvoering van het blad, het volkomen eens. Uiteraard wordt ernaar gestreefd in het vervolg dergelijke "storingen" te voorkomen.

De inhoud.

De artikelenreeks "Buurtschappen en marken" van F. Zandstra wordt voortgezet. Daarnaast verschijnt een inleidend artikel van een reeks door K. Meijer over "Monumenten in de gemeente Epe". G.S. van Lohuizen zal met de gegevens, die tot nu ter beschikking gekomen zijn, een voorlopige, beknopte geschiedenis van Epe en omgeving schrijven. Deze studie is als uitgangspunt voor een eventueel later te schrijven uitvoeriger geschiedkundig overzicht van zeer groot belang. Mejuffrouw Berkhout geeft een tussentijds verslag van haar bibliografische werkzaamheden en H. van Ouwerkerk licht ons in over "Epe's eerste burgemeester".

Om intensiever contact tussen de leden van de vereniging mogelijk te maken, hebben we een voorlopige ledenlijst gepubliceerd.

Kritiek en aanvullingen op al het gepubliceerde zijn van harte welkom, evenals eventuele vragen. Naar wij hopen, zal er zonder schroom gebruik gemaakt worden van het contactorgaan dat ons blad is en zal mogelijke drempeelvrees veranderen in "plaisir de se voir imprimé".

De redactie.

EPER KUNSTENAARS.

Hoewel Epe in het geheel niet een kunstenaarscentrum is, zoals vroeger Laren en nu Bergen(N.H.), hebben er toch kunstenaars van naam gewoond en nog steeds mag onze omgeving zich verheugen op een aantal bekende kunstenaars, die er wonen en werken. Wij zijn van plan velen van hen onder de loupe te nemen, van alle soorten kunst en van alle tijden. Daarvoor moeten we natuurlijk eerst de nodige gegevens verzamelen. Wij nodigen ieder van U uit, iets te schrijven over door U gekende kunstenaars en hun werk. Zelfs de kleinste anecdotes zijn welkom. Ook zouden wij graag vernemen of er nog werk bekend is, waar Epe uitgebeeld wordt, hetzij in de beeldende kunsten, hetzij in de literatuur.

De bekende kunstpottenbakker F. Slot heeft ons toegezegd iets te schrijven over zijn grote leermeester Lannooy.

Wie volgt?

BUURTSCHAPPEN EN MARKEN (2).

De vorige keer hebben we dus gezien hoe de buurtschappen ongeveer ontstaan zijn. Hadden zij zodoende gezorgd, dat hun voordelen niet door invloeden van buiten werden verminderd, in de tweede plaats dienden er maatregelen genomen te worden, dat de leden van een buurtschap zelf, elkander niet benadeelden.

Als grondslag bij de regeling van het gebruik van de gemeenschappelijke bossen, velden en venen, nam men de grondeigendom aan.

Een zekere uitgestrektheid, hoe groot is onbekend, werd als eenheid aangenomen; de hoeve, waarbij zoveel grond behoorde als bepaald was, heette een gewaard of volwaardig erf, en de daaraan verbonden rechten, die door de eigenaar of gebruiker van die hoeve op de gemeenschappelijke gronden der buurtschappen mochten uitoefend worden, heetten "waar", (hoogduits) "wehr".

De eigenaar van zo'n hoeve heette gewaard, volwaardige of volspanner.

Welke rechten er aan een waar verbonden waren hing van vele omstandigheden af, de aard van de bodem en het aantal bewoners van de buurtschap oefenden hierbij grote invloed uit.

Wat de uitdrukking "waar" of "wehr" aangaat, die moet synoniem gesteld worden met "man" of beter nog met "vrij man".

Om een landstreek, door een stam in gebruik genomen, te doen kennen en als eigendom te doen eerbiedigen, werden op de grenzen tekens in de bomen gesneden, aardhopen, stenen en palen opgericht of wallen opgeworpen. Een zo kenbaar afgetekende streek werd een "gemarkte" genoemd en met weglating van het voorzetsel "ge" een "markte" of "mark".

In oude wetten en oorkonden is mark, marca, dikwijls van gelijke betekenis als grens. In het oud-Frans heten grenzen "marches".

De maatschappen op de Veluwe verschilden veel van de marken. Beider oorsprong is echter de zelfde. Maal, dat gewoonlijk van mallun, gerichtplaats, wordt afgeleid, betekent ook grens, en is nog over in "akkermaalshout", als hout, dat de grenzen der akkers aantoonst, zoals dit werkelijk vaak het geval is.

Mael zou een oud Saksisch woord zijn. Onverdeelde landen noemde men in Friesland "mienscharren". Scharren kan betekenen afperken.

Meen, mede, made is weide (in 't Gooi bij Laren, Blaricum heeft men nog "de Meent").

We komen nu aan de inrichting van een mark toe. Noemde men een persoon in betrekking tot de mark een gewaarde, het recht ontleende hij aan zijn erf, waardoor de uitdrukkingen geërfde, eigengeërfde, erfgenaam, erfgenoot, erfbuur dus zeer gepast zijn.

De mark was het eigendom der gewaarden. Zonder hun toestemming kon dus geen vreemde er zich vestigen.

Werkelijke of vermeende belangen maakte, dat het getal erven, met alle daaraan verbonden rechten, niet onbepaald vermeerderd kon worden. Zonen van een gewaarde konden dus het volle recht van hun vader niet deelachtig worden. Zij vestigden zich in een kot, cave, case of hut op het vaderlijk erf of op de nog gemeenschappelijke grond.

Een vreemde, de uit- of buiten-marker, werd op deze manier ook wel toegelaten.

Het genot, dat hij van de gemeenschappelijke grond rechtens of door toelating trok bepaalde zich meestal slechts door brand- en mestwinning voor eigen gebruik en het weiden

van wat vee.

Recht van mede-bestuur had hij niet.

In de marken woonden nog anderen, doch zonder grondeigendommen en daaruit voortvloeiende voordelen. Zij werkten voor dagloon of oefenden een handwerk uit.

De dienstbaren, welke bij hun meesters huisvesting en voeding ontvingen, vormden de laagste klasse der markgezetenen.

Van de veronderstelling uitgaande, dat een landstreek tot een mark gemaakt werd door een reeds bestaande vereniging van onafhankelijke vrijen, kan men ook aannemen dat zij haar aanzien te danken had aan één gezin.

De erven der kinderen, die naast dat van de algemene stamvader verreezen, en van vreemden, die toegelaten werden, waren als deel van het geheel aan hen slechts in gebruik gegeven.

Het stamgoed bleef dan het aanzienlijkste onder de erven, welke gerekend werden daartoe of daaronder te horen, zodat hun bezitters aan het stamgoed ondergeschikt, of schatplichtig bleven.

Dit vond ook plaats, als de reeds bestaande vereniging aan een hoofd onderworpen of gehoorzaam was.

De gebruikers der afhankelijke erven vormden evenals in de meer eigenlijke marken, een gesloten vereniging, doch in een staat van ondergeschiktheid aan hun hofheer.

Om te beraadslagen over de algemene belangen, te erkennen over de klachten, welke de een tegen de ander had in te brengen, te bepalen wat de straf voor een schuldige zondaar zou wesen, hielden de markgenoten vergaderingen, welke voor kwamen onder de naam van marke-, erve- of boerdagen, holtingen, buur- of holtspaken. Voorzitter was een uit hun midden gekozen ge-

waarde.

In sommige marken de eigenaar van het oudste of aanzienlijkste erf, of aan hem, onder wiens bescherming men stond of zich had gesteld.

De voorzitters werden onder de namen: graven, voogden of richters (in Gelderland markrichters) de erfelijke of de benoemde hoofden der marken, aan wie de uitvoering van het beslotene werd opgedragen.

In latere tijden vinden we hem omgeven door andere gewaarden - de bijzitters of gecommitteerden - om hem behulpzaam te zijn en spoedeisende zaken af te doen.

Onder hen waren mindere beampten - boerrichters, vorsters, schatters, rotmoesters - met het houden van toezicht belast.

En toen men begon met het beslotene aan te tekenen trad de markeschrijver te voorschijn.

Zo ontwikkelden zich zelfstandige verenigingen met eigen gegeven inrichtingen, rechten en gewoonten, verschillend en gewijzigd naar plaatselijke behoeften.

Kleine en minder aanzienlijke marken sloten zich bij grotere aan, andere voegden zich tot één. Hieruit ontstonden de volksgemeenten, de gauen of ouwen en de banden, in Friesland "de delen".

Wat de vrije markgenoten in hun engere kring deden brachten zij in het grote over.

Uit de zgn. markeboeken, waarin het behandelde op de vergadering aangetekend is, moet men de rechten en gewoonten van een mark opsporen.

In enige marken werden vroegtijdig de rechten en gewoonten tot een samenhangend geheel in schrift gebracht. Dit vond o.a. plaats in de Hertmer.

Die rechten, gevonden in de archieven van

het klooster Bethlehem bij Doetinchem, zijn geschreven op perkament, folioformaat, en ingenaaid bij een papieren markeboek van Zelhem, welke deze rechten als de hare schijnt gebruikt te hebben.

Om nu wat dichter bij huis te blijven gaan we eens zien wat er hier vroeger gebeurde.

De bossen op de Veluwe, voornamelijk die van Gortel, werden in de Xe eeuw de Quatuor foreste genoemd, behorende onder de keizerlijke banforst.

In de giftbrief van keizer Otto III verleent deze aan het Elterklooster "de gerechtigheid van in de vier bossen op de Veluwe herten en hinden te mogen jagen ende het voortvluchtige wild tot in andere bossen te vervolgen".

De koninklijke banforsten waren destijds, terwijl de ban zich grotendeels bepaalde tot de voorzorg voor een ongestoord jachtbedrijf, veelal met tuinhout of rikhouten afgesloten.

Hoe licht deze landstreek ook met bos was bedekt, was het toch ook natuurlijk, dat een gedeelte werd geroid in het belang van de toenemende akkerbouw.

Oorspronkelijk bezat iedere grondeigenaar het recht om de bossen, door hem afgeperkt, naar eigen goedvinden te mogen gebruiken, en men kan bijna als zeker aannemen, dat toen, bij het oorspronkelijke jachtbedrijf en de vee-teelt der Germanen, ook de akkerbouw in aanzien geraakte en men met de afperking der eigendommen begon, men het gemeenschappelijk gebruik der bossen van lieverlede aan de marken overliet.

Lange tijd bleven nog gemeenschappelijke bossen bij de dorpen bestaan en ook daar waar een grondeigenaar een bos bezat, hadden zijn lijfeigenen het recht, hieruit voor eigen ge-

bruik het nodige timmer- en brandhout te halen.

In de VIIe eeuw bestonden reeds koninklijke banforsten; dit zijn bossen, die de koningen voor zich behielden, niet alleen met betrekking tot de jacht maar ook ten aanzien van elk ander gebruik. Het was dus voor alle overige bewoners gesloten; zij werden er als het ware uitgebannen.

Hout, op stam staande, te ontvreemden, was in 't begin straffeloos, of werd met een lichte straf beboet als het al strafbaar was.

Daarentegen was het schenden en snoeien van eiken, beuken en dennebomen (die als vruchtdragende bomen werden beschouwd) uitdrukkelijk verboden.

(wordt vervolgd).

F. Zandstra.

De redaktie heeft belangstelling voor iedere soort copie. Vragen en opmerkingen zijn even welkom als anekdotes, artikelen en studies.

Hoe meer er op papier wordt vastgelegd, des te minder moeilijk zal het worden ooit een volledige geschiedenis van onze omgeving te schrijven.

LITERATUUR OVER EPE.

In aansluiting op het bericht in het eerste nummer van ons mededelingenblad, valt het volgende te vertellen.

Na de beschrijving van het boekenbezit van Epe's Gemeentemuseum is thans geroed gekomen die van de partikuliere bibliotheek van de heer G.S. van Lohuizen betreffende de geschiedenis van Epe. Bestond de eerste kollektie voor een groot deel uit seriewerken, reeksen van de Geldersche Volksalmanak, Bijdragen en Mededelingen en Werken, uitgegeven door de Vereniging "Gelre" (die alle voor artikelen over Epe uitgetrokken werden) en al dat soort werken, dat veelal automatisch of toevallig bij een gemeente-kollektie terecht komt (jubileum-, gedenk- en gelegenheidsgeschriften + geschenken), zo draagt de boekerij van de heer Van Lohuizen meer het karakter van een bewust bijeengezochte kollektie van een liefhebber-kenner.

Op allerlei terrein treffen we hier zowel standaardwerken als kleinere onderwerp-behandelingen aan, geschreven in verschillende eeuwen. Met elkaar een respectabel aantal, dat vele belichtingen van Epe's historie geeft. Om enkele voorbeelden te noemen, zo zijn daar o.a. bij:

- VRIES, J. de, Waar komen onze plaatsnamen vandaan?
1959.
TEGENWOORDIGE STAAT der Ver. Nederlanden. Dl. 3:
Gelderl. 1741.
VERHEERLIJKT NEDERLAND 1745. herdr. 1962 (bijbeh.
tekeningen)
ZANDSTRA, E. en A.P. van Schilfgaarde, Kastelen o.
d. Veluwe. 1960.
HELDRING en HAASLOOP WERNER, Wandelingen over de
Veluwe. 1845.
SWEERTS de LANDAS, Gids voor Epe op de Veluwe.
1905 en 1912.

OOSTVEEN, Velua Catholica (600-1953). 1950-'53
HERINGA, E. Tijnsen op de Veluwe. 1932.
RIEMSDIJK, J. van, Liedjes uit het boerenleven.
KOKKE, C.T. De Veluwse papiermolen. 1961.
HEUVEL, H.W., Elisabeth Maria Post 1755-1812. 1913.

Zeer toe te juichen is de bedoeling van de heer Van Lohuizen om zijn kollektie te zijner tijd in het nieuwe gebouw voor de Openbare Leeszaal te plaatsen, waar zijn boeken, naast het leeszaalbezit (waarin het meest gangbare over Epe nu al bereikbaar is) meer tot hun recht zullen komen voor de speciaal geïnteresseerde.

Ook hopen we de gemeente-kollektie (waarin vele fundamente en onmisbaars) daar straks bij te mogen plaatsen. Tezamen geeft dit alles dan al een aardige standbibliotheek, die we nog gezamenlijk aan zouden kunnen vullen.

Maar ook alleen titelopgaven van eigen bezit zijn welkom. Want naast de verzameling, waar dan nu reeds een kaartkatalogus met annotaties van klaar kwam (en ter inzage is bij ondergetekende), wordt een aanvullende bibliografie over Epe gemaakt (bestaande titels buiten ons bereik).

Door Uw boeken of tijdschriftartikelen over Epe wel even af te willen staan aan ondergetekende kunt U belangrijk bijdragen aan dit speurwerk!

mej. P.E. Berkhout.

Sparrenlaan 12, Epe.
(tel. 2056)

MONUMENTEN IN DE GEMEENTE EPE.

Sinds 1951 beschikt de gemeente Epe over een "Monumenten-verordening", die beoogt alle gebouwen, voorwerpen en terreinen in onze gemeente, welke uit het oogpunt van kunst, architectuur, archeologie, natuurwetenschappen of geschiedenis als belangrijk kunnen worden aangemerkt, te plaatsen op een zgn. monumentenlijst.

De bedoeling hiervan is, dat deze gebouwen, terreinen en/of voorwerpen dan beschermd zullen worden en dat deze, zo nodig met behulp van financiële steun van het gemeentebestuur - en particulieren -, in stand zullen worden gehouden en veilig gesteld voor de na ons komende generaties.

De verordening noemt een commissie, welke het college van burgemeester en wethouders van advies dient bij het al of niet op de lijst plaatsen van wat als monument zou kunnen worden aangemerkt. Deze commissie is in april 1963 met haar voorbereidende werk klaargekomen en heeft aan burgemeester en wethouders een ontwerp-lijst aangeboden, waarop in totaal 65 objecten staan vermeld, welke zijn verdeeld in:

- 14 archeologisch belangrijke terreinen;
- 2 dorpsgezichten;
- 39 gebouwen of onderdelen daarvan;
- 9 natuurreservaten;
- 1 park.

Bij het werken aan de voorbereiding van de ontwerp-monumentenlijst is het de commissie - alle lid van Ampt Epe -, bijzonder duidelijk geworden, dat er veel meer werk te doen is dan het alleen plaatsen van gebouwen, terreinen en voorwerpen op een monumentenlijst. Na plaatsing op de lijst begint namelijk de grote zorg

over:

- a. hoe houden we de monumenten zoveel mogelijk in hun waarde;
- b. hoe verbeteren we de waarde;
- c. hoe krijgen bepaalde onderdelen en voorwerpen van cultuur en geschiedenis terug; en
- d. hoe populariseren wij de kennis over en van deze monumenten.

Het zou in dit inleidende artikel veel te ver voeren op één der onderdelen dieper in te gaan. Dat zal in de volgende artikeltjes per onderdeel gebeuren. Deze inleiding mag daarom nog wat vaag lijken, maar de genoemde 65 monumenten, alsmede de onder a. tot en met d. aangesneden problemen zijn een keiharde realiteit.

Het is voldoende duidelijk, dat de commissie met beide benen op de grond staat, een open oog heeft voor al hetgeen verbonden is met het bezit van monumenten en er vooral van overtuigd is al het werk onmogelijk alleen af te kunnen. Dit laatste vooral is de reden, dat een artikelenreeks in dit blad zal worden begonnen, daar de commissie de overtuiging is toegedaan in de eerste plaats daadwerkelijke belangstelling en "werkhulp" voor deze aangelegenheden te zullen kunnen krijgen van de vereniging Ampt Epe.

K. Meijer.

GESCHIEDENIS VAN EPE.

In enkele artikeljes wil ik proberen een globaal beeld van de geschiedenis van Epe te geven. Door de studie van de verschillende leden van "Ampt Epe" zal dit dan opgevuld moeten worden tot een geschiedschrijving.

De bodemstructuur.

- a. Praeglaciaal Veluwelandschap. Heuvelland boven 20 m + N.A.P., met als hoogste punten de Putterkoppel (76.5 m.) en de "Eper Topel" (nu de Knobbel, bij 't Harde, 70 m.). Het landschap bestaat uit bos, heide en ontginningen. De grenslijn in het Oosten loopt zeer grillig.
- b. Driftlandschap. Tussen 20 m + N.A.P. in het Westen en 5 m + N.A.P. in het Oosten. Aangeslipt in de na-IJstijd. Regelmatig golvend landschap, met enken, doorsneden door dalen. In deze dalen, die allen ongeveer van West naar Oost lopen, stromen de vele beken naar de Grift.
- c. Rivierlandschap bij de IJssel.

Eerste bewoning.

De oudste vondsten in Epe worden gedateerd circa 12000 à 14000 voor Chr. Uit het Jong-Palaeolithische tijdperk is op een hoge kop in de lagere zandgrond een woonplaats gevonden van rendierjagers. Het klimaat deed hier toen nog denken aan de toendravlakten, waar rendierkudden rondtrokken.

De volgende vondsten dateren van 10000 jaar later. In een lange rij, van Heerde tot Niersen, liggen meer dan 150 grafheuvels uit de tijd van 2000 v.Chr. tot aan de Romeinse tijd. Deze grafheuvels zijn uit de neolithische-, brons- en ijzertijd. Gedeeltelijk zijn deze

heuvels onderzocht, doch velen zijn ook nog gaaf en kunnen te zijner tijd onderzocht worden. De inhoud van de onderzochte grafheuvels is verspreid over Nederland, het grootste deel (ca. 100 nummers) is echter in het Rijksmuseum voor Oudheden te Leiden. Verder o.m. in de musea te Arnhem, Deventer en Groningen.

Behalve de vondsten van urnen, bronzen en stenen bijlen e.d. vond men aan de Langeweg de afdrukken van lijken, die in een grafheuvel waren bijgezet.

Ten zuiden van de Oranjeweg heeft het Min. van O.K. en W. een heideveld aangekocht, zgn. Celticfields, waar duidelijk de omwalde akkers te onderscheiden zijn. Op deze plaats hebben de nomaden, levende van jacht en landbouw (roofbouw) een nederzetting gehad. Hiervoor werd een plaats uitgezocht, niet te ver van het water, het bos afgebrand en akkers door wallen gescheiden, gemaakt. Op deze wallen werden doornenheggen geplant om de dieren van de akkers te houden.

Deze eerste bewoning ligt geheel op de praeglaciale hoogten tot ca. 15 à 20 m + N.A. P.

Tweede bewoning.

De tweede bewoning vormt zich in hoofdzaak op het Driftlandschap, tussen de gevaarlijke bossen met rondtrekkende zwervers en wilde dieren aan de westkant, en de broeklanden (door slechte afwatering gevormde moerasachtige streken) in het oosten, met de nog onbeteugelde IJssel. Vooral de vruchtbare enken en beekdalen waren zeer aantrekkelijk. Epe, met rondom de Hoge Weerd, de Kleine en Grote Burgerenk, de Zukerenk. Wissel met de Wisselse enk. Bovendien vormden de terreinen ten westen van Epe welkome bronnen voor houtvoorziening, hei-

de om plaggen te halen voor de stallen en de venen om turf te steken.

Met voorbehoud geef ik de eerste jaartallen. 805. Schootbrugge in Wissingen (bij Doornspijk) werd in 805 geschonken aan het klooster Werner a/d Ruhr, door de bewoners van Epe. Burnhold schenkt tussen 887 en 899 o.m. in de Mark Vasna een kapel en een hoeve aan het Benedictijner Klooster Lorsch in Hessen (Duitsland).

Volgens de geschiedschrijver van Epe (Westfalen) moet ten tijde van Karel de Grote een deel van de bewoners uit Epe (Geld.) naar Westfalen gebracht zijn om daar de bewoners tot het christendom te brengen. Dit moet dus omstreeks 800 geweest zijn.

Vooraf bij dit laatste verhaal, dat dezelfde naam van beide plaatsen moet verklaren en waarvoor ook enkele bewijzen worden aangevoerd, plaats ik vooralsnog een groot vraagteken. In een van de volgende nummers hoop ik hierop terug te komen.

Behalve het jaartal uit Vaassen komt pas 1176 als eerste bewezen jaar. Volgens een charter van Goedefridus, Bisschop van Utrecht, (waarvan een afschrift staat in het Privilegienboek, blz. 7 en in het Cartularium der kerk te Hatten) worden de kapellen van Hatten, Heerde en Vorchten van de moederkerk van Epe afgescheiden, terwijl de kapellen van Vaassen en Oene onder Epe blijven.

Hieruit blijkt dus de vorming van kernen van bewoning van o.m. Epe, Vaassen en Oene. Deze grotere kernen zijn omgeven door de buurtschappen, die gevormd worden door enkele tot meerdere boerderijen.

Om Epe vormen zich de buurtschappen:

- a. Vemde, Norel en Dijkhuizen;
- b. Tongeren;

- c. Lohuizen;
- d. Zuuk;
- e. Wissel;
- f. Emst en Westendorp;
- g. de maalschap het Gortelse Bosch.

Oene vormt met Oosteroene een geheel.

Vaassen vormde met zijn omgeving een buurtschap en tenslotte de maalschap het Niersener Bosch.

(wordt vervolgd).

G.S. van Lohuizen.

JUBILEUM KONINKLIJKE HARMONIE.

De koninklijke Harmonie in Epe bestaat op 18 juni 1964 honderd jaar en met het oog op dit jubileum heeft de heer G. van der Heide, voorzitter van de Kon. Harmonie, gevraagd of wij nog bijzonderheden over de geschiedenis van de Harmonie wisten. De Harmonie heeft zelf ook wat foto's en archiefmateriaal, maar uitbreiding daarvan is hun zeer welkom. Wie kan hierbij helpen?

Verder is het zeer belangrijk te weten, waar het oudste vaandel van de Harmonie is gebleven. Volgens sommigen moet het nog ergens zijn, maar tot nu toe is het nog niet gevonden.

Alle informatie is welkom bij redactie en bestuur van Ampt Epe en uiteraard bij het bestuur van de Koninklijke Harmonie, met name bij G. van der Heide, Pastorielaan 13, tel. 3033.

De redactie.

EPE'S EERSTE BURGEMEESTER NA 1814.

De eerste burgemeester van Epe, na de bevrijding van het Franse juk, is geweest de heer mr. Gerhard Tulleken. Hij was tevens notaris te Epe.

Mr. Tulleken werd geboren + 1782 (plaats niet bekend) en was gehuwd met Johanna Maria Magdalena de Vries, die - 1780 het levenslicht zag.

Deze gegevens zijn ontleend aan de geboortacte en overlijdensakte van hun kind in het jaar 1818.

Voor een juist begrip van de funktie, die mr. Tulleken in het openbaar bestuur van Epe heeft bekleed, is een beknopt overzicht van de wisselingen van het ambtsgebied van Epe in de bewogen jaren rond de eeuwwisseling 1700-1800, noodzakelijk.

Vóór 1 januari 1809 bestond het toenmalige Ambt Epe uit de dorpen Epe en Vaassen. Het bestuur werd gevormd door de Ambtsjonkers, bijgestaan door de Schout.

In 1802 werd het oude ambtsbestuur aan de kant gezet en vervangen door een nieuw kollege, dat meer doordrongen was van de nieuwe denkbeelden van de Franse revolutionairen.

Deze nieuwe raad van (3) "burgers" werd voorgezeten, althans in theorie, door mr. D. G. van Hocelum, Provisioneel Drost van Neder-Veluwe te Elburg. Inderdaad schijnt hij die funktie slechts heel weinig daadwerkelijk te hebben uitgeoefend, gezien de klachten van de bestuurderen, geuit in de vergaderingen (aldus de notulen), doch dit is een geschiedenis op zichzelf.

De instelling van dit nieuwe bestuur maakte krachtdadig een einde aan het oude bewind, dat blijkbaar een geweldige chaos ach-

terliet.

Aan het nieuwe ambtsbestuur wer toegevoegd een sekretaris, tevens "Scholtus" (Schout).

Van 1 januari 1809 tot 1 januari 1818 werd het dorp Vaassen van het Ampt Epe afgescheiden en tezamen met het "Cerspel-Oen" tot een afzonderlijk ambtsgebied "Vaassen-Oen" geformeerd.

Op 1 januari 1818 werd dit ambt opgenomen in "de gemeente Epe".

Mr. Tulleken treedt voor het eerst op als sekretaris en scholtus te Epe op 1 oktober 1806, nauwelijks 24 jaar oud.

Zijn funktie wordt dan niet meer genoemd tot de invoering van de burgerlijke stand. In de akten werd hij vanaf (maart) 1811 tot 6 december 1813 aangeduid als "Maire van Epe en Officier van den Burgerlijken Staat".

Na die datum wordt hij genoemd "Burgemeester van Epe".

Vaassen was toen nog zelfstandig en op 23 februari 1814 komt de heer Tulleken daar voor in de akten van de burgerlijke stand als "Burgemeester van Vaassen".

Op 1 januari 1818 werden Epe en Vaassen samengevoegd en zijn titel werd "Schout der gemeente Epe".

Als zodanig werd hij op 13 januari 1819 op eigen verzoek ontslagen.

H. van Ouwerkerk.

ALFABETISCHE LEDENLIJST "AMPT EPE".

- Bakker D. Kouwenaarspad 11
Vaassen
tel. 268 (06788)
- Beek J.G.v.d. Kon. Julianaweg 20
't Harde
tel. 441 (05255)
- Berkhout mej. M.F. Norelbosweg 7
Epe
tel. 2422
- Berkhout mej. P.E. Sparrenlaan 12
Epe
tel. 2056
- Braak G.P. ter Stationsstr. 33
Epe
tel. 2468
Celebesstr. 15a
Groningen
tel. 28475 (05900)
- Bultman H. Lange Veonteweg 30
Epe
- Colombijn L.A. St. Antonieweg 1
Epe
tel. 2319
- Dijkhuis n.c. Quickbornlaan 1
Epe
tel. 2866
- Feltz-Lutjens Baronnesse Dellenweg 6
M.E.v.d. Epe
tel. 2167
- Groeneboom T. Pelzerpark 60
Epe
tel. 2371

Groeneboom mevr.	Pelzerpark 60 Epe tel. 2371
Hesterman J.A.	Le Chevalierlaan 3 Epe tel. 8292
Jonker P.	Hoofdstraat 212 Epe tel. 2706
Klein J.C.	Torenweg 8 Epe
Koot F.W.	Pr.Marijkestr. 3 Epe tel. 2703
Lange J.F.H. de	Molenweg ("de Vos- senwei") Epe tel. 2479
Lekkerkerker F.W.	Hoofdstr. 54 Epe tel. 2233
Lohuizen A.L. van	Bongerdplein 10 Epe tel. 2036
Lohuizen G.S. van	Beekstr. 22 Epe tel. 2221
Lutjens mej.	Dellenweg 6 Epe tel. 2167
Marinissen D.	Rauwenhoffweg 10 Epe tel. 8273

Meerten v.	Morceelselaan 5 Utrecht
Meyer K.	Feithenhofweg 2 Epe tel. 2238.
Niers G.H.A.	Heerderweg ("de Bon- gerd") Epe tel. 2231
Niers T.	Pr. Julianalaan 5 Epe tel. 2223
Ouwerkerk H.v.	Pastorielaan 7 Epe tel. 2587
Paasman A.N.	Weemeweg 6 Epe tel. 2048.
Palm G.J.	Kosterstr. 5 Vaassen
Pol H.	Meidoornstr. 39 Epe
Poppema J.	Le Chevalierlaan Epe tel. 8223
Rec-van Manen mevr. v.d.	Burg. v. Walsenlaan 12 Epe tel. 2504
Roest A.v.d.	Dellenweg 16 Epe tel. 2418
Ruyter P.de	Centrumweg 8 Epe tel. 2555

Scheffer mevr.	Bloemstr. 5 Epe tel. 2296
Schuurman T.	Ankerstr. 40 Epe
Smit D.A.	Korte Enkweg 5 Epe tel. 2599
Vrieling	Kapelstr. 43 Epe
Vijge J.	Zuukerenkweg 12 Epe tel. 2537
Zandstra F.	Hoefijzerweg 6 Epe tel. 2602
Zimmerman Joh.	Stationsstr. 13 Epe tel. 2379
Zimmerman	Dorpsstr. 6 Heerde tel. 1553 (06782)
Zoeten de	Hagedisweg 2 Epe tel. 2466
Zoeten mej. A. de	idem.
Zwijndregt mr. A.L. van	Tongerenseweg 55 Epe tel. 2225
Zwijndregt-Rauwenhoff mevr.	idem.

INHOUDSOPGAVE

Bij het tweede nummer	2- 3
Eper kunstenaars	3
Buurtschappen en marken	4- 9
Literatuur over Epe	10-11
Monumenten in de gemeente Epe	12-13
Geschiedenis van Epe	14-17
Jubileum Koninklijke Harmonie	17
Epe's eerste burgemeester na 1814	18-19
Alfabetische ledenlijst	20-23
Inhoudsopgave	24

Brengt U ook niet-leden met ons blad en onze vereniging in kennis.

Belangstellenden kunnen als zij geen lid zijn van onze vereniging ons kontaktblad ontvangen tegen een geringe kostenvergoeding. Zij kunnen zich daarvoor tot de voorzitter van Ampt Epe wenden, Beckstraat 22 Epe.

Adreswijziging sekretariaat:

Het nieuwe adres van onze sekretaris G. ter Braak is Stationsstraat 33 te Epe.

3

9

1

3

7

9

3

e

-

-

e

